

Historische winkelinterieurs

Niets is zo aan verandering onderhevig als een winkelinrichting. In de afgelopen decennia hebben veel winkels oude functionele en decoratieve elementen als etalage, toonbank, voorraadkasten of tegeltableaus verloren. Gelukkig is het interieur van de Bossche bakkerswinkel aan de Hinthamerstraat nauwelijks gewijzigd. De neogotische houten binnenpui en de kleurrijke tegeltableaus, vervaardigd door de Amsterdamse pateelfabriek De Distel in 1903, zijn echte blikvangers. Niet verwonderlijk dat dit pand in 2007 de Brabantse Monumentenprijs kreeg, een onderscheiding voor de mooiste monumentale winkel van Brabant. Dit *Gesamtkunstwerk* is van grote cultuurhistorische waarde en is eveneens een toeristische trekpleister voor de stad. Van even grote waarde is het intact gebleven interieur van de oudste drogisterij in Breda. Aan het plafond en aan de wand hangen kruiden en oude posters, in de hoek staat een oude weegschaal en in de originele houten schappen bevinden zich nog steeds oudhollandse snoepjes, drop, etherische olie, wierook en klassieke zeep.

Nog steeds zijn de karakteristieke winkelpuien van kruideniersimperium De Gruyter met geglaazuurde blauwe tegels en oude belettering winkel naam in enkele Brabantse plaatsen te zien, zoals aan de Prinsenkade en de Haagweg in Breda, aan de Hinthamerstraat in 's-Hertogenbosch en aan de Gasthuisring in Tilburg. Van het pand, nu een reisbureau, aan de Veestraat in Helmond bleef niet alleen de originele voorgevel behouden, maar ook de tegeltableaus van het interieur.

Vaak past een nieuwe eigenaar de inrichting rigoureus aan, moeten de winkels plaats maken voor gelijkvormige, grote internationale ketens of gaan ze ten onder door de opkomst van webwinkels. Historische winkelinterieurs zoals die van de genoemde bakkerswinkel en drogisterij zijn daardoor zeldzaam geworden: ze verdwijnen steeds meer of worden bedreigd.

Winkelinterieurs die niet beschermd zijn als rijks- of gemeentelijk monument zijn extra kwetsbaar. Gelukkig zijn er diverse mogelijkheden tot behoud. Soms krijgt het interieur een aangepaste functie en blijft het bestaan in zijn historische context, zoals een oude bakkerij die wordt uitgebreid met een lunchroom of een boekwinkel waar je ook koffie of thee kunt drinken. Ook zijn er voorbeelden van winkels die een andere functie krijgen, zoals horecagelegenheid of woning. Soms is er zelfs sprake van een verplaatsing, dan wordt het interieur ondergebracht in een andere winkel of streekmuseum. Dit beeldverhaal is dan ook een pleidooi voor het behoud van authentieke winkelinterieurs!

Beeldmateriaal over dit onderwerp is slechts mondjesmaat te vinden. Getoond wordt de overgang van het bedienen en afwegen achter de toonbank van losse grutterswaren en later voorverpakte artikelen tot de kleinschalige zelfbedieningszaken, ook wel bekend als de buurtsuper. Vooral persfotografen maakten opnamen van winkelinterieurs voor de dag- en weekbladen. Het zijn vaak statische foto's, denk aan een winkelopening (te zien aan de vele bloemstukken) of -sluiting, een jubileum of een portret van de beste winkelier van het dorp. Soms poseren eigenaren en hun personeel trots achter de toonbank en slechts incidenteel werden klanten in de winkel op de gevoelige plaat vastgelegd. Het is bijzonder dat in de Brabantse archieven ook enkele familiekiekjes van vóór 1920 zijn aangetroffen. Deze foto's zijn nu een bron van kennis over de vroegere gang van zaken en inrichting in winkels. ■

Portret van Edwin Graafmans, eigenaar van de oudste drogisterij van Breda. De winkel bestaat al sinds 1905. Zijn grootouders kochten de zaak in 1941 en deze is al drie generaties in de familie. Drogisterij Graafmans v/h Lamers aan de Veemarktstraat 39 in Breda, 2019. (Foto: Emile Waagenaar, Breda. Collectie: Stadsarchief Breda)

Met dank aan: Jac. Biemans (Erfgoed 's-Hertogenbosch), Joss Hopstaken (West-Brabants Archief, Bergen op Zoom), Jurgen Pigmans (Stadsarchief Oss) en Jan Spoorenberg.

Boven: Daniël en Deborah van Schijndel achter de glazen toonbank van de Bakkerswinkel De Broodspecialist aan de Hinthamerstraat 89 in 's-Hertogenbosch, 2014. Op de achtergrond toonden de kleurrijke Jugendstil-tegeltableaus de weg die het graan had afgelegd (zaaien, oogsten, malen en brood bakken).

Onder: Reisbureau D-reizen gehuisvest in het interieur van de voormalige winkel De Gruyter (1917) aan de Veestraat 2 in Helmond, 2014. (Foto's: Marc Bolsius, 's-Hertogenbosch)

Boven: In de schappen achter de toonbank staan koloniale waren. Winkel van Dina en Lies Buijs was gevestigd aan de Lievevrouwestraat 50 in Bergen op Zoom, 1900. (Fotograaf onbekend. Collectie: West-Brabants Archief, Bergen op Zoom)

Onder: Interieur van de winkel in Vluchtoord Uden voor Belgen tijdens de Eerste Wereldoorlog, 1914. Uitg. Grafische Kunstinrichting C. Uiterwijk, Rotterdam. (Fotograaf onbekend. Prentbriefkaart. Brabant-Collectie, Tilburg University)

Winkel Vluchtoord Uden

Boven: Interieur van de winkel De Gruyter met Jugendstil kroonluchters en kleurrijke tegeltafels aan de Hooge Steenweg 8 in 's-Hertogenbosch, circa 1900.

Achter de toonbank met fraai vernikkeld kasregister en weegschaal staan twee verkoopsters (in witte schort) de klanten te bedienen. Op de achtergrond zijn de houten voorraadbakken met de koloniale en grutterswaren te zien. (Fotograaf onbekend. Collectie: Erfgoed 's-Hertogenbosch)

Onder: Het eerste koffiepaviljoen - in 'Oosterse' sferen - in de winkel van De Gruyter aan de Hooge Steenweg 8 in 's-Hertogenbosch, 1928. De verkoopster staat achter de toonbank bij een groot koffieapparaat en is omgeven door pakken koffie van De Gruyter. (Fotograaf onbekend. Collectie: Erfgoed 's-Hertogenbosch)

Boven: De herenmodezaak van Jan Spoorenberg was gevestigd op Demer 12 in Eindhoven. De foto dateert mogelijk uit februari 1941; het pand werd verwoest bij het bombardement op 6 december 1942. (Fotograaf onbekend. Particuliere collectie, Eindhoven)

Onder: Interieur van de juweliers- en horlogezaak Den Brok-Boeijen tijdens de opening, gelegen op de hoek van de Walstraat en de Landpoortstraat in Ravenstein, 1951. (Foto: Daan Scholte. Collectie: Stadsarchief Oss)

Links: Interieur van manufacturenzaak wed. W. van der Vaart en Zn. aan de Hinthamerstraat C 57 in 's-Hertogenbosch, circa 1909. (Fotograaf onbekend. Collectie: Erfgoed 's-Hertogenbosch)

Boven: Interieur van Bonthuis Boeijen aan de Walstraat in Oss, 1984. (Foto: Paul van der Werff. Collectie: Stadsarchief Oss)

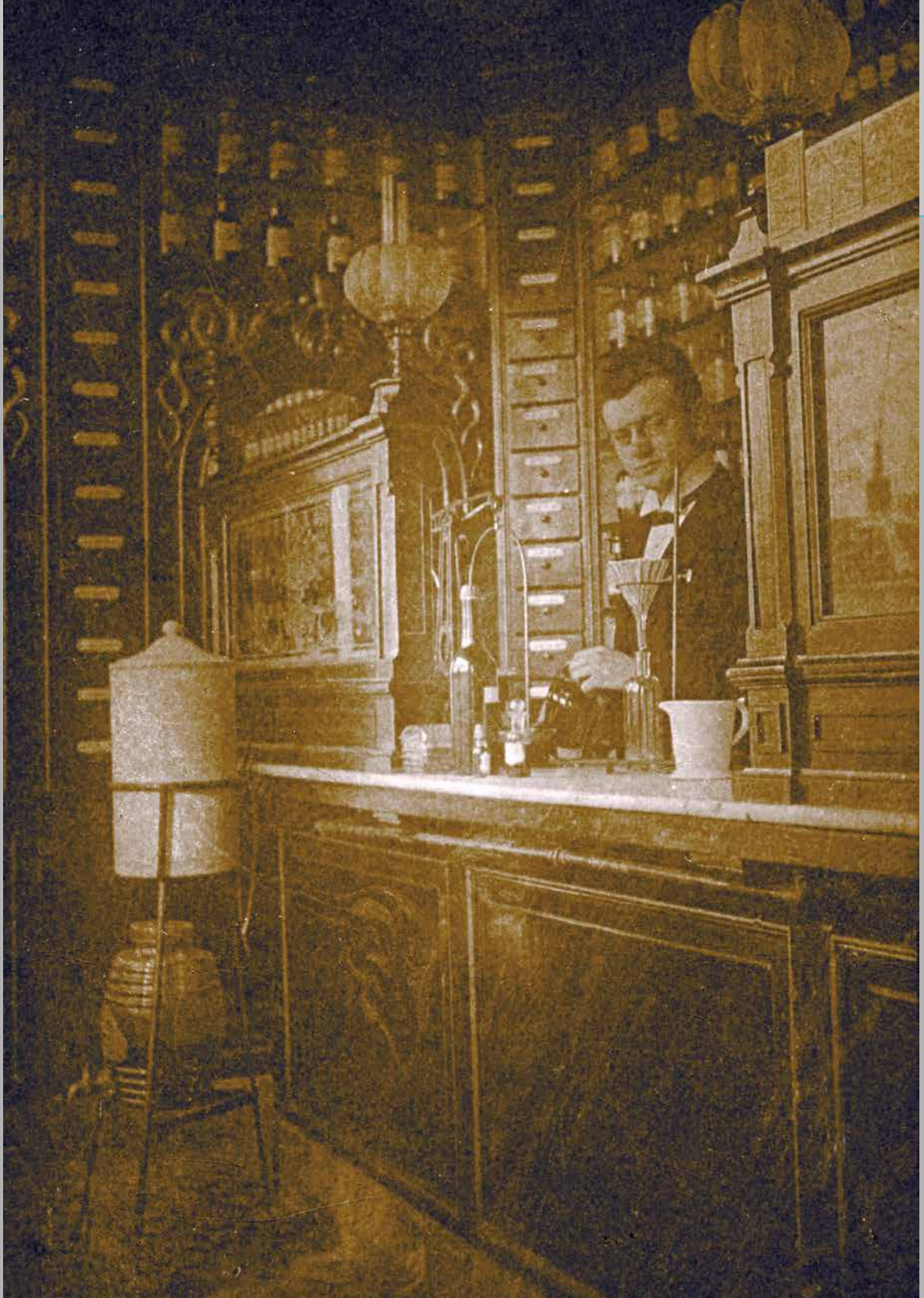
Onder: In 1889 begon de speciaalzaak in huishoudtextiel en lingerie van firma Derwig-Terken aan de Fortuinstraat 21/23 in Bergen op Zoom. De elegante inrichting is al die jaren gehandhaafd. Emile en Ineke Derwig poseren in hun winkel, 1985. Inmiddels is de winkel gesloten. (Foto: Thom van Amsterdam, Putte / Brabants Nieuwsblad. Collectie: West-Brabants Archief, Bergen op Zoom)

Boven: Mevrouw Bogers, in de volksmond 'Dikke Marie' genoemd, achter de toonbank van haar winkel, waar onder andere chocolade en ijs werd verkocht. Pâtisseries-Lunchroom Bogers-Gabreëls was gelegen aan de Molenstraat 97 in Roosendaal, 1943. (Foto: Jan Sturm. Collectie: Heemkundekring De Vrijheid van Rosendale, Roosendaal)

Onder: Koperen bruiloft familie Verhoeven met hun personeel in de kruidenierszaak in Heeswijk, 1948. (Foto: Fotopersbureau Het Zuiden. Collectie: Brabants Historisch Informatie Centrum, 's-Hertogenbosch)

Man achter de toonbank in een apotheek in Eindhoven, circa 1900.
(Fotograaf: Piet Raijmakers. Collectie: Regionaal Historisch Centrum
Eindhoven)

Boven: Een drukte van jewelste in de drogisterij Van Beek & Schellekens aan Markt 73 en 73a in 's-Hertogenbosch, 1958. (Foto: Fotopersbureau Het Zuiden. Collectie: Erfgoed 's-Hertogenbosch)

Onder: Interieur van drogisterij Van der Doelen aan de Willibrordusweg in Oss, 1987. (Foto: Ruud Rogier. Collectie: Stadsarchief Oss)

Boven: Bloemenhulde ter gelegenheid van het 35-jarig bestaan van de kruidenierswinkel J.A. van de Wiel aan de Hoefstraat 19, Tilburg, 1948. V.l.n.r.: Sjannie Spijkers, Sjaantje Smulders, Annie en Jan van de Wiel en middenachter in ovalen fotolijst: Jos en Truikje van de Wiel, de ouders van Jan. (Foto: Smidlin, Tilburg. Collectie: Regionaal Archief Tilburg)

Onder: Bij de opening poseren eigenaar Johan van Hulsbeek (links) en personeel trots in het interieur van de Centra, een winkel in levensmiddelen. Megen, 1954. (Foto: Daan Scholte. Collectie: Stadsarchief Oss)

Boven: Slagerij Jac. Spoorenberg-Willemsen was gevestigd op Fellenoord 35 in Eindhoven. Deze foto is genomen bij de heropening na de renovatie in 1927. (Fotograaf onbekend. Particuliere collectie, Eersel)
Onder: Slagerij Harrie Geboers aan de Nieuwstraat in Eersel, 1962. Op 18 september 1963 begon hij op deze locatie de eerste supermarkt in de Kempen. (Foto: Gaston Remery. Brabant-Collectie, Tilburg University)

Boven: Interieur van de Kaashal aan de Heuvelstraat in Oss, 1979. (Foto: Paul van der Werff. Collectie: Stadsarchief Oss)

Midden: Rinus Groffen, de laatste groenteboer in het dorp Heerle, stopt ermee, 1986. (Foto: Thom van Amsterdam, Putte / *Brabants Nieuwsblad*. Collectie: West-Brabants Archief, Bergen op Zoom)

Onder: Interieur van de Turkse winkel Tarimer in de Peperstraat in Oss, 1989. (Fotograaf: Ruud Rogier. Collectie: Stadsarchief Oss)

Boven: Portret van Lambert en Riek van de Leemput in hun winkelinterieur met o.a. porselein, houten en blikken speelgoed, souvenirs en feestartikelen aan de Hinthamerstraat, 's-Hertogenbosch, 1994. Deze winkel in (niet-elektrische) huishoudartikelen werd in 1946 geopend. (Foto: Jos Lammers, Eindhoven)

Onder: Portret van drie generaties Van Maasackers in slijterij De Ossenkop aan de Hendrik Venemanstraat in Son, 1999. (Foto: Jos Lammers, Eindhoven)

